

Statsminister Jan P. Syse
Unge Høyres landsstyre
Oslo, søndag 12. november 1989

Statsbudsjettet høyner kravene til Norges Statsbaner om bedre resultater og bedre balanse i regnskapene. Dette har utløst protester også fra selskapets ledelse. Men Norge kommer ikke unna å stille de samme krav til offentlig som til privat sektor om effektivitet. Vi kan ikke lenger måle verdien av offentlig innsats i hvor mye vi bevilger, men i hvor mye samfunnet får igjen. Den offentlige sektor må få et bedre forhold mellom innsats og utbytte.

I dag forbruker stat og kommune mer enn halvparten av nasjonalinntekten. Det er mer enn økonomien tåler. Og økonomien tåler det enda mindre hvis vi ikke skal stille kritiske spørsmål om hvordan pengene blir brukt.

Regjeringen har vedtatt at Statsbanene kan selge eiendom og aktiviteter som ligger på siden av selskapets hovedoppgaver, for opptil 200 mill.kr. i 1990. Tre fjerdedeler av dette beløpet kan NSB beholde selv, til økte investeringer. Likevel er selskapets første reaksjon negativ. Dette er en holdning som kanskje sitter igjen fra alle de årene da man vennet seg til at Regjering og Storting alltid dekket underskuddene, og sjelden stilte krav. Jeg tror NSB gjør klokt i å innstille seg på at den tiden er over. Ikke bare fordi det er kommet en

ny regjering, men fordi Norge ikke lenger har råd til å tåle dårlige resultater.

For å få økonomisk vekst trenger vi omstilling. Omstilling er å bruke ressursene bedre - å få mer igjen for pengene. Hvis en organisasjon som NSB er uvillig til det, vil kundene forlate den. Det er ikke kravet om å få bukt med underskuddet som er en trusel mot godstrafikken ved NSB, men underskuddet selv. Underskuddet forteller at NSB hittil ikke har vært konkurransedyktig.

Jeg deler NSB-ledelsens ønske om å unngå detaljstyring fra Statens side. Men jeg må minne om at det er nær sammenheng mellom en bedrifts resultater og dens uavhengighet. En bedrift kan ikke på den ene side bygge på svære årlige underskudd - og protestere mot enhver begrensning av subsidiene - og samtidig forlange full økonomisk handlefrihet. Det er når NSB står på egne ben at de vil ha full frihet og evne til å disponere fritt.

Jeg regner med at selskapet i neste omgang vil se en slik utvikling som en spennende utfordring, og ikke som en trusel.

Regjeringen vil gjøre det som er nødvendig for å få til omstilling. Det innebærer tunge beslutninger. I denne uken stanser Fosdalen Bergverk. Det er den første statsbedrift som er gått konkurs. Vi har latt dette skje fordi det praktisk talt ikke er drivverdig malm igjen, og da må gruvedrift ta

slutt. Det ville bare vært pengeforbruk og ingen fremtid i å holde virksomheten gående under slike forhold. Den forrige regjering var innstilt på det. Vi sa nei. Det er ny virksomhet med utsikter til lønnsomhet som må utvikles i Fosdalen, og uten statskassen som varig vern.

Vi kommer til å stille dette kravet til alle deler av offentlig virksomhet; å få mer ut av midlene. Slike krav møtes alltid med protester i første omgang. Men det viser seg alltid at det er ressurser å hente, at det går an å gjøre ting billigere. Sykehusene er et område hvor det nettopp nå skjer mye i retning av øket produktivitet. Her har også utfordringen fra private løsninger stimulert nytenkning. Poenget ved offentlig innsats kan normalt ikke være å hindre andre i å løse tilsvarende oppgaver, men å sikre tjenester som markedet ikke frembringer. På nesten alle områder bør svaret ligge i et konkurrerende mangfold.